СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 224. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 27-го вересня 1937. VOL. XLV. No. 224. Jersey City, N. J., Monday, September 27, 1937. THREE CENTS

ПРЕЗИДЕНТ ВИМИНАЄ СПРАВУ СУДУ, А ЖУРИТЬСЯ ВІЙНОЮ

ШЕЙН (Вайоминг). — Промови, що їх президент Рузвелт виголосив зо свого спеціяльного поїзду, котрим він іде західними стейтами, замітні всі мировим настроєм до політичних противників у краю. Президент майже не згадує справи судової реформи, бажаючи витворити всюди враження, що він не дуже думає мститися політично на кімнебудь, що противився його проєктам.

Підчас промови у Вендовері (Вайоминг) на запит одного молодого чоловіка: „Чи ми здержимося від війни?" президент відповів: „Я маю на це надію. Одною з причин, для котрих я не можу подорожувати довше, є міжнародня ситуація. Міжнародня ситуація кепська і я не важусь оставатися довше поза Вашингтоном".

ЗНОВУ ВІСТКА ПРО ВСТУПЛЕННЯ ФАРЛІЯ З УРЯДУ.

НАЙАГАРА ФОЛС (Ню Йорк). — Серед демократів, що зібралися тут на конвенцію Союзу Демократичних Клюбів, кружляє вістка, що Джеймс Фарлі, провідник Демократичної Партії та генеральний почтмайстер у кабінеті президента Рузвелта, уступить незадово зо свого становища в кабінеті та стане президентом автомобілевої компанії Пірс-Аров. Кажуть, що він далі задержить своє становище провідника партії.

АМЕРИКАНСЬКІ ВОЄННІ КОРАБЛІ ОСТАЮТЬСЯ В КИТАЇ.

ВАШИНҐТОН. — Адмірал Гарі Ярнел, головний командант американської воєнної фльоти на азійських водах, закомунікував усім кароблям цеї фльоти, що кораблі цеї фльоти останутся далі на азійських водах, щоб охороняти американців у японсько-китайським конфлікті.

ЗЛОВИЛИ ВЕЛИКОГО РЕКЕТІРА.

НЮ ЙОРК. — Спеціяльний прокуратор Томас Дюї подав до публичного відома, що в Лос Анджелесі, в Каліфорнії, арештовано Макса Силвермена, котрого прокуратор називає одним з 4 найбільших рекетірів краю. Каже прокуратор, що Силвермен жив-на стопі, можливій при річних приходах $40,000.

НОВИЙ БІРЖЕВИЙ КРАХ.

НЮ ЙОРК. — У пятницю на місцевій біржі знов уділи всіх підприємств полетіли вниз. Продано коло півтретя міліона уділів із пересічним зниженням на півосьма пункта. Заграничні бонди теж упали в ціні.

ПРИГОТУВАННЯ ДО ПЕРЕПИСУ БЕЗРОБІТНИХ.

ВАШИНҐТОН. — Джан Биґерз, адміністратор першого в Америці перепису безробітних, скликав конференцію представників промислів, робітників і рільництва, щоб обговорити реєстрацію безробітних. Реєстраційні бляньки пічнуть роздавати вже цього тижня, а 1-го грудня має початись табуляція вислідів.

ФЕДЕРАЦІЯ ПРАЦІ ВИКЛИКАЛА СТРАЙК ДОПОМОГОВИХ РОБІТНИКІВ.

НЮ ЙОРК. — На заклик Американської Федерації Праці вийшли на страйк допомогові робітники на 45 проєктах Адміністрації Поступу Праць. Страйкує кількасот людей.

ҐАЗЕТА ПРИЗНАЛА ЮНІЮ РЕДАКТОРІВ.

НЮ ЙОРК. — Власники ґазети „Сон" підписали угоду з новозорганізованою „Юнією редакційних робітників Сону". На основі угоди власники признають юнію та дають редакційним робітникам ріжні уступки. Редактори будуть працювати 5 днів на тиждень, або 40 годин. Вони мають мати повну заплату на випадок недуги та безробіття через переговори власників з ґазетярами. Власники признали підвищення заплати.

До юнії приступило коло 200 редакційних робітників, або коло 95% усього редакторського штабу.

БУНТ У ВЯЗНИЦІ.

САН ФРАНСИСКО. — У федеральній вязниці Алькатрас, положеній на уфортифікованім острові, прийшло до бунту вязнів. Підчас переслухання сотки вязнів, котрих покарано надзвичайними карами за страйк, один із вязнів ударив начальника вязниці ззаду. Сторожі задушили бунт.

ПРИЗНАЄТЬСЯ ДО ВБИВСТВА ҐЕНЕРАЛА.

ШЕЛБІВИЛ (Кентокі). — Рой Гар, один з трьох братів, арештованих по вбитті ґенерала Генрія Денгардта, признався під присягою, що він убив ґенерала, а вбив його у власній обороні, боячися, що ґенерал убє його. Братів випущено на волю по зложенні кавції в сумі $50,000.

ВОРОЖБИТИ МАЮТЬ ГОЛОС.

Е. Б. Райдавт у Бостоні, що колись служив при федеральнім бюрі погоди, заповідає, що ця зима буде гостра та що буде багато снігу цілу зиму. Ірвинґ Поп з Ґротону, Конетикот, покликуючися на правдивість своїх попередних 4 ворожб, теж ворожить гостру зиму.

ЕПІДЕМІЯ ДИТЯЧОГО ПАРАЛІЖУ В ОНТЕРІО І В МАНІТОБІ.

Недуга дитячого паралїжу до того ступня поширилася в Торонті і взагалі в провінції Онтеріо, що шкільні власти поодиноких муніципалів, занепокоєні цею недугою, у багатьох місцевостях відсунули реченець отворення шкіл. До середи, дня 25-го серпня, в провінції Онтеріо було 300 випадків захорований на дитячий параліж. З того на місто Торонто і на передмістя припадає 176 випадків. В місті Лондон, Онт., занотували 54 випадки захорований. У Манітобі до департаменту здоровля зголосили 35 випадків цієї страшної недуги.

ХОЧЕ ПЕРЕСЕЛЮВАННЯ ФАРМЕРІВ ІЗ ЗАХОДУ ДО БРИТІЙСЬКОЇ КОЛЮМБІЇ.

К. С. МекДоналд, міністер рільництва у Бритійській Колюмбії, звернувся до домініяльного уряду в Отаві з предложенням переселити фармерське населення з посушних околиць у західній Канаді до Бритійської Колюмбії. Міністер МекДоналд бажав би тих фармерів поселити в тій части Пис Ривера, що лежить у Бритійській Колюмбії здовж залізничої лінії. Він твердить, що краще булоб фармерів з досвідом поселити на землях і дати їм на перші початки поміч при поселенні, ніж давати їм допомогу на прожиток. До цього, говорив він, потрібна кооперація домінії з урядом Бритійської Колюмбії.

ЯПОНСЬКІ ГЕРОЇ.

Японська преса в Токіо носить, що японські летуни, які беруть участь у війні з Китаєм, на випадок ушкодження літака осідають на землю, підпалюють літак, нищать усі документи, які є при них, і окремим мечем розрізують собі черево, себто виконують „гаракірі", щоб не дістатися в руки ворога.

ПО РУМУНСЬКИ.

В Румунії розвязали всі союзи залізничників та зліквідували організації залізничних робітників. Причина — занадто велике — на думку влади — розполітикування залізничих організацій.

ПАН ВИТ І КУМ СОЛТИС ПРИПИНЕНІ В УРЯДУВАННІ.

Громадяни села Чорна, пов. Лісько, з радістю прийняли до відома, що у висліді ревізії Самоврядна Влада припинила в урядуванні всемогучого війта збірної громади в Чорній, Івана Муля, відомого москвофіла в селі, і його собрата-кума, солтиса Василя Кібаша, мабуть за... брудні руки.

„ЧИСТКА" СЕРЕД СОВЕТСЬКИХ УРЯДОВЦІВ У ПАРИЖІ.

„Ля Ліберте" повідомляє з Парижа, що відкликано до Москви трьох урядовців торговельного представництва Советів у Парижі. Один з них, це д-р Білецький, що, як твердить „Ліберте", був офіційно шефом секції тяжкого промислу в паризькому торговельному представництві Советів, а властиво був одним з представників шефа ҐПУ, Єжова, на Францію. Другий відкликаний з Парижа, це заступник Білецького, Ґродзіцький; третій, це директор советського банку, Воуль. Всіх трьох візвав до Москви комісаріят внутрішніх справ. Згаданий щоденник догадується, що відкликання цих трьох советських урядників є в звязку з „чисткою", переведеною в комісаріяті закордонних справ і промислі. Щоденник пригадує рівночасно, що один з провідників торговельного представництва Советів, Заперман, візваний до Москви в червні, не виїхав до СССР, але лишивсь у Франції як політичний еміґрант.

АРЕШТУВАННЯ ЛЮДОВЦІВ ТРИВАЮТЬ ДАЛІ.

У звязку зо страйковою акцією „Стронніцтва Людового" поліція проводить низку арештовань на просторі мехівського, олькуського, піньчівського, стопницького й келецького повіту. В олькуському повіті в селі Розаки арештували 16 осіб. В піньчівському повіті в селі Тополя — 6 осіб; в Рацлавицях, де має свою загороду полк. Славек, 5 осіб; у Члапошові 2 особи.

ЕПІДЕМІЯ КІНСЬКОЇ ХОРОБИ В КАНАДІ.

Манітобські фармери страшенно занепокоєні епідемією, яка з кожним днем щораз далі шириться. Ветеринарійні лікарі з ріжних околиць Манітоби доносять про щораз більше випадків захорований та смерти з причини недуги. У ріжних околицях Манітоби було три до чотири тисячі випадків захорований коней. У деяких околицях що восьмий кінь занепав на цю слячку. Назагал яких 25 процентів хорих коней погинули.

В околицях Суріс, Ман., є більше ніж 150 хорих коней. Місцеві ветеринарі працюють днями і ночами, однак успіх їх праці є не надто великий, бо вони не мають ліків. В декотрих околицях фармери взагалі перестали молотити, бо не стало коней.

З Давфину, Ман., доносять, що хороба коней у застрашаючий спосіб шириться в північній частині провінції.

В околицях Емерсону майже всі коні похорувались.

Ліків на ту кінську хоробу в Манітобі нема, бо ні тут ні в Канаді взагалі їх не виробляють, а в Злучених Державах, де той лік продукують, лябораторії не всилі достарчити лікарств для потреб американських фармерів, бо й тут ця хороба дуже поширена.

Найбільше захорований було у низько положених околицях, де саме є найбільше чорних комарів, які, як догадуються, розносять заразу.

ЗВІРНЯ НА „НЕБЕСНОМУ ОСТРОВІ".

Ґрупа вчених природників, що досліджує звірню на верху Шіва Темпел, залісеній високорівні, що підноситься понад пустарі Ґренд Кеньону (яруги), знайшли там коло сто пород звірят. Звірня там цікава тим, що вона жила багато віків відокремлена від звірні в решті світу. Учені кажуть, що ця високорівня відірвалась від решти суходолу 12,000—35,000 літ тому.

НА ВИСОТІ 15,200 МЕТРІВ.

Два військові інжинірі, Україський і Алексеєв, піднеслися в околиці Москви на підстратосферичному бальоні, що мав 10,800 кубічних метрів поемности, в 52 мінутах на висоту 15,200 метрів. На висоті 15,200 метрів летуни списали наукові завваги та зачали злітати вниз. Вони причалили під Івановом. Перелет відбувся в герметично замкненій ґондолі. Ввесь час вдержували летуни радіо-получення з землею.

ВИВОЗЯТЬ ХУДОБУ.

З сухих околиць полудневого Саскачевану вже вивезли коло тридцять тисяч штук худоби: сім тисяч за домініяльним пляном продажу, а двадцять три тисячі за пляном дешевого перевозу худоби на схід.

Домініяльний міністер рільництва, Ґардінер, що приїхав назад до Реджайни, говорив, що вивіз худоби не відбувається досить скоро і він задумує скасувати деякі довші адміністраційні мітинґи у висилкових пунктах.

БДЖОЛИ ПОМАГАЮТЬ СТРАЙКУЮЧИМ РОБІТНИКАМ.

У фабриці Домініон Тексил Ко., у Монтреалі, виник страйк робітників. Попри браму фабрики переїздили з поспіхом два автомобілі і з них незнані особи викинули дві пачки бджіл перед кордоном поліції, що був там уставлений для береження фабрики. Паперові пачки розбилися, бджоли з них вилетіли й кинулися на поліціянтів. Щойно пожарна сторожа, яка приїхала під фабрику, водою вспіла усмирити бджоли. Поліція й досі не знає імен осіб, що хитро вжили бджіл до бою з поліцією.

ЗАБОРОНА ВИВОЗУ РУМУНСЬКОЇ КУКУРУДЗИ.

Румунський уряд заборонив вивозити кукурудзу за кордон. Винятково позволили на експорт 80 ваґонів до Польщі і 9 ваґонів до Чехословаччини.

НОВІ ШКОЛИ В ДУБЕНЩИНІ.

З новим роком шкільний інспекторат у Дубні має урухомити на терені Дубенщини 10 нових шкіл у тих місцевостях, де їх нема. Окремо ще мають повстати на терені Дубенщини 5 шкіл, що їх орґанізує „Польска Мацєж Школьна". Все це мають бути польські школи.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

МОГУТНЯ ДЕМОНСТРАЦІЯ НА ЗАКАРПАТТІ

УЖГОРОД. — Українська Національна Селянсько-Робітнича Партія на Закарпатті влаштувала в селі Бичкові велику політичну демонстрацію. На демонстрацію зійшлося понад 3,000 місцевих гуцулів. Вона мала завдання показати українську силу в боротьбі за права українських селян і робітників, за повне визволення українського селянина і робітника з грабіжницько-соціяльного визиску, та в боротьбі з політичною спекуляцією комуно-кацапських дурисвітів. Промову виголосив голова партії, Іван Гриць. В часі його промови піднесені на дусі гуцули викликували: „Хай живе український націоналізм!" Та тут сталося щось несамовите, як говорить закарпатська преса. Два аґенти-провокатори почали вигукувати образливі слова, а далі почали нібито бійку. Чеська жандармерія, замісць арештувати напасників, розвязала віче, мовляв, щоб не прийшло до більших забурень. Видно було цілком виразно, що чеські жандарми були в порозумінні з цими провокаторами.

ЗАКАРПАТТЯ ГОЛОДУЄ.

УЖГОРОД. — Місцевий український часопис „Народня Сила" пише: „Вже кілька тижнів Верховина голодує. Нема мелаю, нема хліба. Недавно привезли до Ясіння щось пять ваґонів мелаю, та тільки цей мелай був такий „добрий" і „здоровий", що не тільки люди, але й худоба не могла його їсти. Мелай запліснів, тхне від нього на кілька метрів. Якже можна розпродувати такий мелай між населення? Та цеж отрута: тут скриваються зародки небезпечних, заразливих недуг. Хто має на тому інтерес, щоб українське селянство й робітництво нищити фізично й щоб нищити людське здоровля? Бо тільки селяни й робітники примушені живитися мелайним хлібом. Жиди, мадяри й чехи можуть собі дозволити на білий хліб".

В СОВЄТАХ ЗАСТРІЛЕНО 19 ЧЕРГОВИХ ОСІБ.

МОСКВА. — У Владивостоці, на Далекому Сході, советська влада знов застрілила 19 осіб, яким закидала шпигунство в користь Японії, як теж саботажі на залізниці і в хліборобстві. Вони нібито плянували вбивства чільних большевицьких провідників, як теж затроювали збірники збіжжя. Разом за останній тиждень у Владивостоці застрілено 445 осіб.

ЗНАМЕННІ МАНЕВРИ.

БЕРЛІН. — Ціла Німеччина переживала останній тиждень під знаком маневрів. У цих маневрах взяла участь майже вся німецька армія, позви (тенки), літаки, а навіть воєнні кораблі. Крім того технічні відділи з ґазами і протиґазовими оборонами. Маневри продовжаються далі. Армія подїлена на дві частини: голубу і червону. Вони дотепер змагаються і ще не знати, котра з них виграє ці маневри. Військові знавці захоплені тими маневрами і говорять, що вони відбуваються з великою докладністю і точністю. Комунікація знаменита.

МОСКВА. — Совети зарядили також маневри на велику скалю в північно-східній частині Білоруси. В них теж беруть участь позви, літаки і всі інші моторизовані частини. В цих маневрах большевики випробовували масове зіскакування з літаків на легкопадах. 2,200 вояків зіскочили з літаків рівночасно й упали на зади „ворога".

АНГЛІЯ ПРОТЕСТУЄ ПРОТИ ЯПОНСЬКИХ БОМБАРДОВАНЬ.

ЛОНДОН. — Англійська публична опінія так розярена на японців за бомбардування китайських міст і вбивання цивільного населення, що англійський уряд мусів вислати гостру ноту до Японії, протестуючи проти метод японської армії.

ПЕРЕМОГА ЯПОНСЬКОЇ АРМІЇ.

ПІПІНҐ. — Японська армія осягнула велику перемогу над китайцями. Вона здобула ключеве місто Паотінг. Японський штаб говорить, що це найбільша перемога від часів розпочаття війни. У ній крім технічних частин брало участь біля 60,000 вояків.

АНҐЛІЯ І ФРАНЦІЯ НАПИРАЮТЬ НА ІТАЛІЮ.

РИМ. — Представники Англії і Франції заявились у Мусолінія перед його відїздом до Берліна і востанне намовляли його, щоб він закинув дальшу посилку військ до Еспанії і щоб заховав в еспанських справах повну невтральність. Вони пропонували йому скликання конференції трох держав: Італії, Англії і Франції.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДОРОЖИТИ КОЖНОЮ ОДИНИЦЕЮ

Отсе є та засада, якої держимося в У. Н. Союзі. Кожний член організації й кожна члениця є для нас капіталом: фінансовим і ідейним. Щоб організація зростала постійно так, як треба, фінансово, треба допливу нової крови. Це річ природня і над нею нема потреби широко розводитись. Але треба Союзові допливу нових сил і на те, щоби було запевнення, що ця організація останеться і в далекій будуччині надалі заборолом українства в Америці. Ось тому теж і з національного, наскрізь патріотичного боку, треба нам дбати, щоб придержати при організації принаймні тих, що вже в ній є.

Надходить осіння пора. А з нею починається час, коли наш загал береться до серіознішої громадянської роботи. А для нас, Союзовців, зачинається ще той час, коли нам треба надолужити те, що ми звичайно тратимо літньою порою. А, як знаємо з минулого, то літні місяці для нас найнеприятливіші. Це підчас літа маємо звичайно найбільше число суспендованих членів. Ті численні суспензи не минули організації й цього літа. І, як знаємо з місячних виказів, упродовж червня, липня і серпня було суспендованих кількасот членів і члениць. Частина з них уже є наново принята до У. Н. Союзу, але є ще багато таких, що **не вернулись.** Ось тому треба тепер відділовим урядникам, а й поодиноким членам у відділах, подбати, щоби без потреби не зменшувалася Союзова родина. Треба **відвідати** кожного суспендованого члена, поговорити з ним і по доброму й розумному переконати, що його виступ з організації є **втратою** для нього самого, як теж утратою для української сили в Америці, бо кожне зменшення зорганізованих наших національних сил є теж ослабленням нашої іміграції.

Переглядаючи списи суспендованих осіб, переконуємося, що є між суспендованими багато таких, що є свідомими і добрими громадянами. Значить, що тут мається до діла з суспензами, що наступили через якийсь недогляд, а може через якісь маловажні тертя чи непорозуміння у відділах. На ці обставини треба звертати увагу. Не можна допускати, щоб від У. Н. Союзу відходили **добрі** члени. Це важне з бизнесового боку, а хто знає чи ще не важніше з боку національного. Бо з бизнесового боку буде можна завжди дістати членів, коли їм даватимемо добру асекурацію, але зо справою національною і патріотичною буде тяжче, коли глядимо в будуччину. Ось тому то так треба пильнувати, щоб не втратити ні одної свідомої й патріотичної одиниці в У. Н. Союзі. Ось тому треба намагатись діставати до Союзу нові кадри нових ідейних і патріотичних членів і члениць. Не забуваймо за те, особливо тепер, коли з надходячою осінню беремося знову за серіозну народню працю.

МОСКВА ПРОТЕСТУЄ В РИМІ

Московськи уряд подав через свого вповноваженого представника в Римі протестну ноту італійському урядові, обвинувачуючи його в піратському затопленні двох советських кораблів і вимагаючи заплати відшкодування та покарання винуватих. Італійський уряд відкинув цю ноту, а італійська преса назвала ці вимоги „абсурдними".

В нормальних часах, і колиб советський уряд був нормальним урядом, після такого безцеремонного відкинення ноти мусіло би прийти до розриву дипльоматичних зносин, а то й до відкритої війни. Але в наших часах, та ще з советським урядом, що одержує раз-у-раз такі поличники, можна думати, що ані до розриву дипльоматичних зносин, а тим менше до війни, не дійде. Проте на советсько-італійські зносини, що вже віддавна зробилися досить ворожими, ляже ще глибша тінь.

Світова преса тимчасом тлумачить цей советський крок досить однозгідно. Відбувся він саме того дня, як англійський і французький представник мали передати італійському урядові запросини на середземно-морську конференцію, що мала вирішити, в який би спосіб забезпечити торговельним кораблям плавання по Середземному морі, де в останніх часах все частіше й частіше почали повторюватися акти „піратських" нападів. Почалося, як відомо, від воєнних німецьких та італійських кораблів, що не тільки самі потерпіли, але мали десятки ранених та вбитих. Напасниками були літаки „невідомого походження й нації". Але тоді незалежна громадянська думка була досить одноодушна і визнала в напасниках висланців советів, що шукали в будьякий спосіб ствердити свою тезу, що в наших часах кожний місцевий конфлікт мусить перемінитися в конфлікт загально-світовий, або бодай загально-европейський.

Але Німеччина й Італія виказали себе несподівано стриманими й поміркованими, і на провокацію не піддалися. Тоді пішла черга на англійські і невтральні судна, а в останніх часах жертвою зробилися кораблі, що з советських портів Чорного моря везли ріжні припаси і зброю до портів червоної Еспанії. Тут уже думка почала вагатися. Дехто далі запевняв, що напасником були все тіж Совети, що тільки заступили літаки підводними човнами, але ліва преса почала вперто вказувати на Італію, говорячи, що, мовляв, булоб абсурдом, колиб Совети топили свої кораблі. Тимчасом ця справа зовсім не така абсурдна, як здається: якщо советський уряд може з спокійною душею винищувати сотки тисяч свого населення по ріжних „канальських роботах", то що значать для нього кілька соток люду (що їх зрештою майже завжди своєчасно попереджають про напад і мають час і можливість рятуватися на човнах) перед перспективою закаламутити міжнародні відносини, і особливо зіпсувати наново італійсько-анґлійські відносини, які починають успішно налагоджуватись. Адже остаточне італійсько-аглійське порозуміння, що перетворилоб вісь Рим-Берлін у трикутник Рим-Берлін-Лондон, булоб для Советів смертельною загрозою. Тому то вони роблять усе можливе, щоб до того порозуміння ні допустити. А що визначена на 10. вересня середземноморська конференція могла привести якраз до тіснішої співпраці між Анґлією й Італією, то Совети й вирішили відразу поставити Італію перед цією конференцією в ролі обвинуваченої, розраховуючи, очевидячки, що Італія на таку ролю не погодиться, і таким чином середземноморська конференція буде зірвана, або відрочена. І дійсно, як видно з останніх новин, цю ціль вона до певної міри осягнула. Але якщо Італія не візьме участи в конференції, то й Німеччина піде слідом за нею. Тому то світова преса, особливо анґлійська, поставилася до советського кроку цілком неґативно. І навіть французька преса, що ніби повиннаб була підтримувати свого союзника, висловлює своє глибоке незадоволення з того приводу, що москалі не вважали навіть потрібним повідомити французький уряд про намір подати італійському урядові протестну ноту. Отже, назагал, советський крок осуджують як нову провокацію світового миру і бажання перешкодити за всяку ціну зближенню й порозумінню між західніми державами. Та проте можна вже тепер бачити, що наслідки цієї провокації будуть цілком не ті, яких Москва сподівалася; замісць ізолювати Італію й посадити її перед світовою опінією на лаву підсудних, Москва сама опинилася в повній ізоляції, а румунські часописи оголосили ревеляційні новини про три советські судна, які на Чорному морі підтримують звязок з якимось підводним човном, що мав би бути той, який робить піратські напади. „Лови злодія!" — цей засіб збити зо сліду занадто вже знаний, щоб у наших часах міг мати для дійсного злодія добрі наслідки.

Евген Онацький, Рим.

Д-р Кирило Трильовський.

ТОМА МАСАРИК

Перед роком помістив я в „Свободі" більшу статтю про Тому Масарика і тому не думаю повторяти його життєпису.

Масарик є великий як учений фільософ та соціольоґ і як гуманіст, приятель людськости. Він великий як борець за правду, і великий як політик-патріот, котрий разом зо своїм помічником, а тепер наслідником на становищі президента, виборов державну самостійність чехословацькій републиці.

І зважмо: хто в широкім світі знав перед війною про той невеличкий чеський народ і про ще менший словацький?

А Масарик своєю невпинною пропаґандою пером і словом звернув увагу культурного світу на ті народи, переконав рішальний політичний світ про те, що самостійна чехословацька держава буде в осередку Европи заборолом і свободи, і поступу, і миру.

Чотири роки, як довго тревала світова війна, змагався Масарик за свободу та державну самостійність обох братніх народів і таки виборов у великодержавних політиків-крутіїв те, що було провідним ідеалом його життя, для котрого і свою родину полишив (знаючи, що вона піде до тюрми) і ціле своє будуче існування поставив на одну карту.

Він боровся не тільки проти кривди у ріднім краю, але й в інших, ось як у справі загребського процесу, основаного на підроблених документах, або в справі галицьких виборчих шахрайств — у квітні 1908 р. в австрійськім парляменті.

Він разом зо мною скликав у Празі в червні 1908 р. велике протестаційне віче проти переслідування „Січей" у Галичині і там (попри мене) виголосив палку промову.

В 1910 р. з нагоди 60-ліття Масарикового життя д-р Єм Гербен писав:

„Навіть Масарикові неприятелі не можуть заперечити, що він в останніх 30 літах надав нашому публичному життю особливий характер, який, поборюючи всякі перешкоди, що здибав на початку свого впливу, поволі, але твердо запустив своє коріння у чеський ґрунт. У многобічному Масариковому впливі мене найбільше цікавила його глибока туга в шуканні правди і безоглядне її висловлення, хоч би була найтерпкіша, найболючіша. Ні один історик не відкине Масарикові цеї заслуги, що, поваливши засади авторитетів, посунув значно вперед все чеське життя. В тім розумінні був Масарик революційною стихією, хоч він це заперечував і твердив, що його діяльність у 80-тих роках походила з бажання успішного розвою тодішніх відносин. Зовсім ні. Він перевернув з корінням більшу частину тодішніх поглядів і вчинив те, що взагалі називається „зреволюціонізуванням духа". А зреволюціонізував він не тільки мозок, але і серце.

„В 1900 р. стверджено загально, що вплив Масарика на наше (чеське) життя великий і далекосяглий; що ні один з його сучасників не може мірятися з ним своїм впливом. Це вчинив Т. Масарик своїми творами, своїми викладами в університеті і перед широким громадянством, своєю політикою в парляменті і за кордоном.

„І піднявся загальний рівень нашого мислення і все громадянське життя набрало іншого характеру, бо Масарик зреволюціонізував голови і серця, просто — перевів духову революцію, про яку Гавлічек колись тільки мріяв. Масарикова національна програма перемогла народню кривду і вивела нарід з кризи — хотів він того, чи не хотів. Громадянське життя, приголомшене ріжними персональними авторитетами, визволилося немов той довголітній вязень із вязниці, й авторитетом стало переконання, підтверджене доказами, арґумент проти арґументу.

„В усьому нашому житті настали зміни. Хоч не всяка зміна буває поступом, то зміни, спричинені Масариком, усі були поступовими. Народнє життя перед ним було інше, ніж по його публичнім виступі.

„Значіння і вплив таких сильних духом одиниць міряється скількістю не тільки їх прихильників, а й ворогів. Із взаємної боротьби виросла нова, певна правда. Масарик став камінням, об яке розбивалися люди, якого не можна було обійти. Кожний мислячий чех мусів якось з ним упорядкуватися. Масарик просто змінив переконання свого народу і дав йому нового духа".

През. Масарик передбачував війну, іменно студіюючи добре російські і балканські відносини.

„Моє передбачення — каже він — або скромніше сказати — очікування війни ґрунтувалося також на пильному обсервуванні Австро - Угорщини та Німеччини і на розвитку пангерманського руху та його історичної і політичної літератури. Я звертав увагу своїх земляків на загрозливу небезпеку статтями і викладами та старався про звязки з міжнародніми політиками".

Колиж вибухла світова війна, то, хоч і симпатизував з москалями, не вірив, щоб вони принесли чехам визволення.

Д-р Єромір Долежаль каже про нього:

„Він не вірив, щоб московський самодержець міг справді хотіти дати волю малому народові. З другого боку, він розумів, що чехи без шкоди для себе не моглиб створити частки тіла з елементами, над якими загальною культурою стояли значно вище. Тому й виступив він проти тих чехів, які вдома і на чужині всю надію клали на московського царя".

Проф. Масарик дуже добре і ґрунтовно застановлявся над тим, якої політики мають триматися чехи підчас світової війни.

Конферуючи з ріжними австрійськими високими „шпіцами", він переконався, що на випадок перемоги Австрії і Німеччини положення чехів незвичайно погіршиться. Навпаки, коли ті дві держави будуть побиті, чехи можуть сягнути дуже високи, навіть по свою власну, самостійну державу.

Отже йшло про те, щоб держави антанти (головно Францію й Анґлію) переконати, що не можна заключувати миру, доки Австрія, той переходовий міст для Німеччини на Схід і Балкан, не буде дочиста розторощена, а народи, що входять у її склад, не стануть самостійними.

В тій цили треба було їхати за границю і там усіми силами робити пропаґанду для справи самостійної чеської держави. Але рівночасно треба було і край відповідно орґанізувати, наповняти протиавстрійським духом та приготовлювати до обняття всіх державних функцій у тій будучій чеській державі, до котрої і словаків треба би прилучити, щоб їх мадяри цілковито не знищили.

Отже він поклав почин до оснування в краю тайної патріотичної орґанізації (заговору), котру пізніше **„Мафією"** прозвано.

А сам, заки ще австрійці його не увязнили, виїхав за границю разом зо своєю молодшою дочкою Ольгою, що була йому потім цілий час за секретарку.

Виїхав він спершу до Італії, потім до Женеви в Швайцарії, а дальше до Парижа та Лондону. У Лондоні посидів довше, а в Парижі — де оснував „Чеську Національну Раду", як тимчасовий державний уряд — полишив свого вірного помічника, проф. д-ра Е. Бенеша, котрий також рік пізніше втік щасливо за границю.

(Кінець буде).

В. Будзиновський.

ОДИНОКІ АВСТРІЙЦІ

(З моїх споминів).

(6)

За пів години я вже їхав фіякром до жандармської станиці. Там за фірткою стоять мої два знайомі з Підлютого: лісничий Ганкевич і син побережника, Глинка. Кажуть мені, що коли службово обходили південну межу митрополичих лісів, котра одночасно була галицько - угорською межею, мадярська стежа арештувала їх як підозрілих у шпигунстві. Глинку взяли до війська, Ганкевича випустили. До мене присілися два жандарми. Один сів коло мене, другий на козлі. Ціллю нашої їзди фіякром була залізнича стація Воловець на шляху Лавочне-Мукачів.

Коли за нами вже був добрий шмат дороги, перед нами з бічної дороги праворуч віхало на нашу фіру авто з кількома офіцирами і пігнало далі. Мій товариш жандарм каже мені: „Того попа з Сенечола і його двох товаришів вже повісили. Офіцири в авті віхали з під шибениці. Докази своєї вини піп сам приніс з собою, бо кого Бог хоче скарати, то відбирає йому розум!"

На моє питання, які були ті докази, жандарм сказав, що було їх багато. Найтяжші були два. Це, що в часі війни переступили галицько - угорську границю. (Сенечіл на самій границі). Другим рішальним доказом, який „попа зарізав", було те, що в кишені священика знайдено сірники з етикетою угорської фабрики (сірники не були тоді монополем держави). Це в очах полевого суду було доказом, що обвинувачений вже раньше ходив на угорський бік, де купив ті сірники. Колиж він запевняв, що по угорськім боці ще ніколи не був, то (на думку суду) брехав. Як брехав, то лиш тому, що його потайний скок на Угорщину мав якусь злочинну ціль. Якаж би то могла бути ціль, як не шпигунство?

Я ще студентом був у Сенечолі у мого товариша Охримовича, сина тодішнього сенечільського пароха. До Сенечола приходив з Угорщини всякий крам, бо було ближче, як з галицьких осель! Чи лиш угорські сірники були „доказом" шпигунства щойно повішених, не скажу. Що „докази", як були, були не сильніші від угорських сірників, свідчить пізніша, вже посмертна ревізія процесу і регабілітація повішених!

З Волівця ми далі поїхали залізницею і до Мукачева приїхали під ніч дня 17-го вересня. Була мабуть девята година. Жандарми приставили мене до якоїсь великої касарні. Коли ми входили в браму, прийшло яких трицять хлопів, також під баґнетами. Здивований, що пригнали таких старих, питаюся одного з них, чи він і його товариші ще не вийшли з військових літ. На те він відповів:

„Давно вийшли. Тими робили в полі. Прийшло військо, сказало, що ми шпигуни і зрадники. Заарештували нас і привели сюди".

Що з тими людьми сталося, не знаю. Питатись було небезпечно. Мої жандарми ввели мене до першої кімнати при коридорі. В кімнаті були два фенріхи: чорний і русявий. Також був капраль. Жандарм сказав щось по мадярськи до чорного, поклав на столі акти в моїй справі, відвернувся і відійшов. Чорний, мадярський жид, став мене випитувати, голосно викрикуючи:

„Дурному говоріть, що така ціль вашої мандрівки! Для такої цили ви важились би в часі війни переступити границю двох держав: Угорщини й Австрії? Ви лишили би жінку й маму в такім близькім сусідстві москалів"?

Коли я на його питання відповів, що мадярської мови не знаю, він кричав:

„Неймовірне! Інтеліґентний чоловік! Посол до парляменту! Такий не знає мови союзної держави! Ось я, хоч мадяр, говорю також по німецьки. Бо я рахуюся до інтеліґенції!

Не пояснив мені, що німецьку мову знає тому, що він жид.

Оглядаючи мої документи й інші папери, в усім добачував докази шпигунства і державної зради. „О! о!" вигукував. Хоч вже знав, що я посол з виборчої округи Бучач-Підгайці, в його очах карта цієї округи в моїй кишені була рішальним доказом, що я російський шпигун. Мені того стало вже забагато, і хоч це тоді не дуже було безпечно, я приступив ближче до нього, вдивився бистро в його очі і спитав:

„Пане фенрік! Хто ви і що я тут? Чи я слідчий арештант за шпигунство, і чи ви слідчий суддя?"

Він спершу витріщив на мене очі і аж по хвилі відповів:

„Ви не арештант, я не слідчий. Я дижурний і обовязаний придержати вас через ніч, бо завтра підете до ґенерала".

„Коли так", відповідаю, то не мучте мене слідчими допитами. Придержіть мене і дайте пристойний нічліг!"

„Це зробить мій колеґа", сказав, бо мій дижур вже скінчився. Саме тепер передаю урядування товаришеві".

Подав руку другому фенріхові і пішов. Капраль, що стояв на боці і слухав, став по мадярськи розказувати щось білявому фенріхові. З ґестикуляцій я доміркувався, що переповідає мою розмову з чорним. До мене капраль сказав, що „цей пан фенріх по німецьки не говорить, та я можу з ним дуже добре розмовитися „русіш" (по російськи). Я відповів, що зрозуміємо себе, бо хоч я по російськи не говорю, розумію досить добре. „Нехай він говорить до мене по російськи, я буду російсько-українською сумішкою", кажу. Я здивувався, коли фенріх забалакав до мене дуже гарною українською мовою, що лиш троха заносила закарпатським говором.

На моє питання, чи він „русьняк", що так добре говорить, відповів, що він мадяр і русьняцьку мову вивчив у школі. Очевидно, збрехав, бо така українська школа, в якій вчать учительки, що не знають одного українського слова, так добре по українськи не навчать. Моя гадка була така, що він мабуть з дискретно-патріотичної української родини; що мадярський терор не позволяв йому виявляти це.

(Дальше буде).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

Присутній. — Ви надіслали допис про ювилей людини, яку називаєте „великим артистом", „великою людиною", „улюбленим" і т. д. Але в описі свята не сказано ні одним словом, в чім полягає та велич. Згадуєте за багатьох бесідників, але не пишете, що саме вони підносили з діяльности цеї людини, щоб і читачі могли знати, яких саме діл ця людина доконала. Отже подайте такий допис, щоб говорив про діла, а тоді він буде цікавий для загалу. І підпишіть допис повним іменем. Нема потреби скривати свого імени, коли хочеться писати про великі і добрі діла іншої людини. Коли під такими дописами нема підпису, то читач готов сумніватися щодо правдивости того, про що такий допис подає. І можна писати про „ювилеї" навіть „невеликих людей", якщо ті люди виконують примірно свої громадські обовязки та як з нагоди таких свят збирають жертви на Рідний Край.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ПРОПАҐАНДА СЕБЕ ПОБИВАЄ.

Фільмовий директор з Голівуду, Вилієм Дітерлі, відомий нині продуцент гарної штуки про життя французького письменника Еміля Золю, вернувшися з подорожі по Европі, розговорившися з ґазетярами про стан фільмової штуки в Росії, сказав:

„Найбільше враження в Росії зробила на мене охота людей вчитися чого-небудь і всього. Одного дня я побачив у парку жовніра, що читав Канта. Я почав фотографувати його, але рішив, що якби я показав цей образець, то його взялиб за звичайну пропаґанду".

Кант це великий німецький фільософ. Його писання незвичайно тяжко зрозуміти і тому подив Дітерлія для жовніра, що читає Канта, самозрозумілий. Одначе Дітерлі цього документального образка не зняв, бо боявся, що його візьмуть за звичайну большевицьку пропаґанду, себто, що це просто большевицькі аґенти так того жовніра виставили, щоб люди цьому дивувались. Ось і маємо наслідки большевицької цензури й пропаґанди. До того допропаґандувалися, що навіть прихильні їм люди їм не вірять або сумніваються, чи люди доброї волі їм повірять.

УСЮДИ ОДНАКОВІ.

У нюйорських ґазетах появилась імітація (*наслідування*) ґазети „Старс *енд* Страйпс", офіційного органу американської армії у Франції. На одному рисунку в цьому виданні нарисований заводний вояка американської армії, що на вістку про закінчення війни каже: „Тепер будемо мати правильну армію, як усі „цивілі" з неї заберуться. Адже ця проклятуща війна мало що не зруйнувала нам армії"...

Зовсім, як це говорять „зупаки" по інших арміях. І „цивілів" ненавидять і на війну нарікають, що їм військо псує. Цей фельдфебель говорить про війну зовсім так, як той пруский король, що створив пруську армію, але про війну говорив: „Ах, ті війни мені все армію псують!"

СЛАВА ПОЛЬЩІ.

У цій ґазеті поданий нібито телеґрафічний привіт президента Польщі на конвенцію Американського Леґіону:

„Перший американський воєнний бранець, що втік із Німеччини, був поляк з уродження, Френк Савіцкі, що тепер працює у вуглевій копальні коло Шенандоа, в Пенсилвенії. На скільки я можу довідатися, з поляків в Америці добрі вояки. Прошу передати їм мої найкращі бажання від рідного краю Падеревского, сливовиці й водки. — Підписано: Мосцікі".

Чи стільки знає пересічний американець про Польщу? І чи всі признають полякам ці культурні здобутки? Падеревского і „Мосцікія" можуть їм признати, але за сливовицю готові з ними побитися словаки, мадяри й хорвати, а водки москалі готові їм теж не подарувати.

ЧИ ЛЮДИ ОСЛИ?

Одна джерзісітська орґанізація розіслала летючку, в котрій закликає людей до співпраці для досягнення одної цілі. Ілюструє притому кооперацію, себто співпрацю, цікавим рисунком. Змальовані на ньому два осли, звязані мотузом, і дві купи сіна, поставлені далеко від себе. На першім образку один осел звертається до одної купи сіна, а другий до другої. На другім образку осли натягнулися добре, кожний до іншої купи сіни, але ні один не може до неї підступити, бо мотуз не пускає. На третім рисунку осли аж шию собі зашморгнули, мало не подушаться, а сіна всетаки не їдять. На четвертім — осли потягнули кожний у свій бік так сильно, що аж присіли на задах і ударилися головами. Тут вони видно задумалися: Що сталося? Через що? Що на це зробити? На пятім рисунку оба осли підійшли разом до одної купи сіна і, зївши її, пішли потім їсти разом другу.

Наука ясна. Одначе скільки то людей знайдеться, що не дозволять собі сказати таку науку...

ЖИДІВСЬКИЙ РОЗУМ.

Кількадесять літ тому жив собі в славнім тепер містечку Пшитик рабін, котрий потребував молодого „шамеса". Зголосився до нього малий Іцик Ґольд, але не приняли його, бо не вмів ні читати, ні писати.

Іцик Ґольд виїхав до Америки і своїм жидівським кепели зробив великий маєток. Тепер він уділює европейським державам позичок і називається Дсак Ґульд. В нагороду за якусь фундацію котрийсь із американських університетів рішив надати нашому Іцкові титул доктора „гоноріс кавза".

— Мені докторат? — здивувався Ґульд. — Адже я не вмію ні читати, ні писати.

— Яка шкода! — зітхнув ректор університету. — Якщо ви, як анальфабет, зробили таку карієру, то чим ви булиб, якби вміли читати й писати!

— Знаю, чим я був би — каже Іцик: шамесом у рабіна в Пшитику.

Двох учених підчас лету у стратосферу стрічає катастрофа. Мусіли вискакувати з ґондолі бальону.

— Відчиніть легкопад — кричить один, бо побачив, що його товариш преспокійно летить на зломання карку.

— Навіщо? Таж дощ не паде! — відповідає тамтой.

З українського життя в Америці

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Враження з „Дня Української Жінки в Америці".

Праця української жінки на всіх ділянках національного життя в краю має за собою вже гарну традицію; вона ще більше заохочує наше жіноцтво ставати в ряди свідомих борців за наше національне визволення. Недаром активність української жінки не дає спати нашим ворогам, навіть тут в Америці, і вони виступають проти неї, називаючи цю працю „шовінізмом". Але нехай вони собі називають, як хочуть; це нас не повинно ніяк зражувати, але навпаки, запалювати до ще інтензивнішої праці.

Українське жіноцтво, зорганізоване в Українському Червоному Хресті ОДВУ та в інших національних організаціях, влаштувало гарну маніфестацію в неділю, 12-го вересня, в Парку Бельведер, Лонґ Айленд.

На це свято зїхалося велике число гостей, переважно жіноцтва, не тільки з поблизьких стейтів, як Ню Йорк, Ню Джерзі, але також з Пенсилвенії, Конетикот, Род Айленд. Це вже само собою вказує на добру волю та на національну свідомість жіноцтва.

Свято відкрила та цілий час ним проводила пані Степанія Галичин, організаторка УЧХ ОДВУ. Вона у вступній промові зясувала місію нашої жінки, її великі завдання перед нацією. „Українська жінка — говорила бесідниця — тут в Америці не була безчинна; вона від самого початку еміґрації працювала на всіх ділянках, використовуючи свої здібности та вмілости".

Потім пані Галичинова покликала на бесідницю паню А. Середову, голову УЧХ, яка теж виголосила дуже оригінальну промову про розвиненя суспільно-національної праці української жінки.

Пані Марія Демидчук, редакторка „Жіночої Сторінки У. Ч. Х.", виголосила дуже гарний історичний нарис змагання української жінки в Америці, подаючи прицьому цілу низку цікавих фактів, дат та назвищ.

Ще більше мусимо радіти фактом, що в святі, влаштованому жінками, брала активну участь наша молодь. Панна Мирослава Хавлюк з Ню Гейвен, Конн., виголосила англійською мовою реферат, у якому дуже вдучно зясувала працю американської жінки по численних клюбах, товариствах та жіночих організаціях.

Панна Юлія Кусий з Джерзі Сити, Н. Дж., у своїй промові, теж англійською мовою, представила учасникам два типи жінки: Лесю Українку й Ольгу Басарабову. Які одна у своїх палких писаннях не переставала закликувати українську націю до кожночасної готовости, до сього великого іспиту, який мала проходити ціла Соборна Україна, так знову друга своєю геройською жертвою вказала, що жінка зуміє також бути геройкою, тихою, без слави й розголосу.

Потім пані Галичин, дякуючи всім бесідникам, іще раз за попередніми бесідницями підкреслила, що завданням української жінки в Америці мусить бути всебічна поміч вязням та політичним українським збігцям, які внаслідок несприятливих умовин мусіли опустити рідні землі перед шиканами та переслідуванням ворогів. Отож українська жінка в Америці мусить прийти з материнською рукою та серцем на поміч, тим, що потребують помочі. Вона має показати, що оці труди, які несуть її брати, для неї не чужі, але близькі, дорогі, та що вона не перестане працювати, аж поки ціль усіх українців соборників не буде осягнена, доки не повстане своя самостійна держава!

На цю ціль численно зібрана публика зложила більшу суму грошей. Впорядчиця свята відчитала теж численні привіти, що разом з грошевими датками наспіли на адресу УЧХ від численних організацій з цілої Америки.

Жіночі делеґації відділів У. Ч. Х. ОДВУ були в одностроях та під проводом голови УЧХ, пані А. Середи, передефілювали перед публикою при звуках орхестри гром. Сербенського. Це зробило дуже гарне враження на глядачів.

Хор ОДВУ під управою диригента Юрія Кириченка відспівав перед голосником низку народних пісень, які публика приняла живими оплесками.

В іншій сторні Парку Бельведер влаштовано заходом управи УЧХ виставу жіночого мистецтва. Виставу підготовили пані Галичинова та панна Марія Біликівна. Були там дуже гарні речі жіночого виробу, як рушники, серветки, блюзи, столові прибори, тощо. Дуже гарне враження робила чаша, вироблена з хліба українськими політичними вязнями в одній з тюрем у краю. Багато гостей оглядали та купували ці вироби, а панна Біликівна обяснювала та давала вказівки всім зацікавленим. Дохід з тих проданих річей іде на допомогу політичним вязням. Булоб вказане, щоб наші організації й поодинокі громадяни зверталися до управи УЧХ по ті вироби та купували їх на прикраси своїх мешкань. З цього буде подвійна користь: з одного боку, будемо ширити та пропаґувати національне мистецтво, а з другого боку, виконаємо свій чесний громадянський обовязок, бо поможемо нашим найкращим братам, які за свої патріотичні вчинки відбувають кару у ворожих тюрмах.

Ціль цього свята велика й свята. Наше жіноцтво береться за велику річ, бо хоче придбати збігцям та політичним утікачам якийсь захист-притулок. Це діло тільки що починається і наше патріотичне жіноцтво мусить доложити великих труднощів, щоб його довершити. Тепер слово за цілим нашим суспільством. Бо самий провід, хочби якої організації, не вдіє нічого, коли його не піддержать ширші кола нашого громадянства. Жіноцтво назвало це свято першим „Днем Української Жінки в Америці", бо воно хотіло тим зазначити, що відтепер для нього починається нова ділянка праці, активної піддежки визвольним змаганням. До цього почину мусять стати наші організації, без огляду на їх політичну чи організаційну форму. Ніхто не сміє ставати безчинний, коли жіноцтво береться за такий святий почин.

Треба вірити, що наша суспільність в Америці, яка вже стільки зложила жертв для потреб рідного краю, не заведе й тут доброї волі та хотіння нашого жіноцтва й усебічно її піддержить.

Марія Білик.

СЕЙНТ ПОЛ, МІНН.

Українська вистава.

Від 4-го до 11-го вересня відбувалася в Сейн Пол т. зв. Повітова Вистава, в якій взяли участь і українці, виставивши зразки українського народнього мистецтва. Ту виставу використано теж для поширення українського імени й познайомлення американців з історією України й українськими визвольними змаганнями. Для цієї цілі видруковано пять тисяч летючок про Україну, що їх зміст виготовив проф. А. Грановський і його дружина. Летючки були затитуловані: "UKRAINE" (Our land, but not belonging to us). Їх роздавано відвідувачам вистави.

Повітова Вистава пройшла з великим успіхом. Її відвідало впродовж тижня коло міліона людей. Вона теж принесла і нам велике задоволення. На нашу виставу дали твори народнього мистецтва такі особи: І. А. Грановська, П. Коцюбова, М. Процаева, Т. Андрушевська, А. Кузикова, О. Деделюкова, К. Палитюкова, К. Гоцова, К. Качмарова. Повнили службу підчас вистави: І. А. Грановська, П. Коцюбова, М. Процаева, О. Деделюкова, В. Димяникова, К. Мельникова, О. Пастушенківна, М. Гловацька, К. Качмарова.

Щиро дякуємо проф. Грановському і його дружині за летючку, гром. Володимирові Коцюбі за виготовлення мапи України, а д-рові М. Гайдакові та гром. П. Андрущакові за іншу допомогу. Дякуємо щиро теж тим усім, що зложили річи і допомагали на виставі.

ЗА УПРАВУ:
К. Качмарова, предсідниця; **М. Гоцівна**, писарка від. 12. Союзу У. А.

М. КОСТИШИН.

НЕ ДАЙ ЖИВОГО СЕРЦЯ РВАТИ!

(Під враженням Дня Української Жінки в Америці, 12 вересня 1937).

Ліліє пісня, рветься жар,
До діл! До праці! На змагання!
А клич здіймається до хмар,
Ніжний, бадьорий, без вагання:

Гей, сестро, встань! Наспів той час,
Тревоги клич взиває нас!

Довруги тиша, серце рвесь,
В очах сльозина мерехтить,
Душа крилата в світ несесь,
А клич без втоми гоморить:

Ти мати! Сестро! Хрест несеш!
Вставай! Вставай! Рабство стрясеш!

„Вставай!" (несеться в небосклін).
Хоч нас прогнала злюща доля,
Хай гасло лине наче дзвін:
В ряди! Бо в згоді сила й воля!

До діл! До діл! Не ждати нам!
Тюремний стогін рветься там!

Ти жінка, мати! Сміло стань!
Вогонь досвідний в нас горить,
Вулькан клекоче. Сестро, глянь!
Обрій на сході вже зорить!

Готова будь в догідний час!
До жнив! До жнив! — покличуть й нас!

Все мовкне, тихне: лиш здіймесь
То тут, то там важке зітхання;
Ніжно осики лист трясесь,
А клич лунає без вагання:

Це день твій, сетро, день обнови!
До серця влий посвят любови!

— — — — — — — — — —

Лелій же, пісне, зітри жах,
Хай клич на крилах ген несеться,
Разом вступайте в один шлях,
Нехай жадоба спільно рветься.

В борні за славу і свободу
Для свого краю і народу.

Нехай зростає ваша сила,
Гартує в серцях дух стальний,
Хай лет не зітре буйні крила,
В борні хай зродиться сильний!

Вперед! Ти страдниця! Ти мати!
Не дай живого серця рвати!

Поважна суперечка.

— Де будете тепер жити, як обі ваші дочки вийшли замуж?

— Мої зяті не можуть погодитися в цій справі. Один хоче, щоб я жила в Самборі, другий знову хоче мене бачити у Львові.

— О, то ідеальні зяті!

— Цілком ні, бо той з Самбора хоче мати мене у Львові, а той зо Львова хиче, щоб я була в Самборі.

Безкорисне кохання.

Ти помиляєшся, Марусе, якщо думаєш, що я оженився з тобою тільки задля тих сто тисяч приданого. Я оженивсяб з тобою навіть тоді, колиб ти мала тільки 80 тисяч приданого.

З ДНЯ

ШТУЧНІ, ЧИ ПРИРОДНІ СЛЬОЗИ?

Недавно ґазети принесли таку вістку: „Експериментальна медицина вже давно ствердила, що лізоз, складник людських сліз, убиває ріжні бацилі. Та нема досить природних людських сліз, щоб убити всі бацилі. Зачали придумувати, якби то зладити штучні сльози. Тепер доносять з Москви, що тамошні лікарі придумали, як зладжувати штучні сльози.

Невже потрібно їм було аж „придумувати", як зладжувати сльози, ще й до того штучні, коли в Совєтах виливається стільки правдивих сліз, чистих, мов кришталь? Позбиратиб ті сльози, що пролили й проливають вдови по своїх застрілених мужах, діти по своїх батьках; позбиратиб ті сльози, що їх проливають сотки тисяч невільників, засланих на примусові роботи! Скількиб це було! Можна булоб виповнити ціле море.

Та всежтаки наука не помиляється, коли каже, що сльози вбивають бацилі. Ці сльози, що пролиті в Совєтах, ступнево вбивають найстрашніший бациль, що їх знає людська історія, це є бациль большевизму. Ці сльози не йдуть намарно. Вони прочищують світ від цеї зарази й готовлять краще, здоровіше життя для прийдешніх поколінь.

ПОЛІТИЧНЕ ЛИЦЕМІРСТВО.

Большевики в Америці накидаються їдкою слиною на кожного, хто посмів у президентських виборах голосувати на републиканських кандидадатів. Вони кажуть, що „Републиканська Партія є реакційна й до неї належать самі капіталістичні маґнати, що давлять працюючий нарід".

Та рівночасно з тим ті большевицькі лицеміри з цілої сили розпинаються за Ля Ґвардію, який є теж чільним републиканцем і в Републиканській Партії від довгих літ відграває одну з головних роль.

Подібне мається з конфліктом на Далекому Сході. Большевицькі писаки говорять, що „фашистівські держави завзялися знищити самостійність китайського народу й підбити його під свій чобіт". Та ось у „Ню Йорк Таймсі" з 22 вересня ц. р. подибуємо таку новинку: „Не звертаючи уваги на німецько-японський протикомуністичний договір, Німеччина посилає велику скількість амуніції до Китаю і готова післати ще значно більшу скількість. Так говорить В. Н. Юер, дипломатичний кореспондент лондонського „Дейлі Гералд" із Женеви. Пояснюючи, що це зовсім не є таким „божевільним", як воно звучить, п. Юер говорить, що Німеччина хотіла, щоб Японія виступала проти советського проникання в Китай, а не щоб вона сама підбила й зліквідувала всі европейські фінансові інтереси в Китаю, включаючи німецькі. Він додає, що Німеччина пробувала переконати головного китайського команданта, Чіян Кай Шека, щоб він покладався на Німеччину, а не на Росію. Коли Японія виграє, він далі говорить, то Німеччина готова посередничити, щоб дістати для Китаю кращі умови, залякуючи японців Росією".

Отож виходить, що це зовсім не „фашистівські держави пробують поневолити Китай", тільки що це хоче зробити з одного боку Японія, а з другого Росія. Фашистівська Німеччина властиво Китай обороняє.

ІСТОРІЯ КУ КЛАКС КЛЕНУ.

Полковник Вилієм Симонс, що заложив організацію Ку Клакс Клену й був її „імператором", заявив, що ця організація тепер зійшла на пси; вона здеморалізувалась і нині є нічим іншим тільки блофом.

Цю організацію він основував у 1915 р., перебираючи для неї ідеольоґію ще давнішої організації, що мала ту саму назву і працювала в часах громадянської війни. Відновляючи її, полковник Симонс визначив для неї ідейну працю серед американської суспільности. Він твердить, що на початках ця організація зовсім не мала на увазі виступати проти католиків, проти неґрів, жидів, чи інших чужинців. Релігійну і расову ненависть внесли щойно пізніше ріжні політичні спекулянти. Про нинішній Ку Клакс Клен цей основоположник сказав дословно так: „Фактично нині нема ніякої національної орґанізації, лише банда політиканів без ніякої сили, хіба лиш у деяких політичних гуртах".

Наскільки вірити полк. Симонсові, то з Ку Клакс Кленом сталося те, що нераз діється з іншими містичними, законспірованими орґанізаціями, які не хочуть висвітлювати прилюдно вчинків своїх провідників. Вони остаточно попадають у руки таких „провідників", для яких ідея є лиш формою, а влада, получена з особистими користями, самоціллю.

ВЖЕ ВАКАЦІЇ СКІНЧИЛИСЬ

Вже вакації скінчились,
Шкільні двері відчинились
Для науки і знання.
Тож, діточки, намятайте
І до школи поспішайте,
Пильно вчіться ви що дня.

Бо наука це дар Божий
Для кожного хто живе:
Її вода не забере,
Ані ворог не вкраде.

Як сядете в лавку в школі,
То книжечки беріть в руки,
Дуже крику не справляйте,
Готовтеся до науки.

Як учитель в школу прийде,
Усі разом повставайте
Тай з шани для свого друга
Гарно його привитайте.

Цей учитель попрацює,
Щоби гарно вас навчити
Рідну мову, рідну пісню
Та козацький рід любити.

Як ви цього навчитеся,
Будете ним дорожити;
Господь з неба заплатить вам
І будете довго жити.

Тож, діточки, памятайте,
Що дня в школу поспішайте,
І чужого научайтесь
Але й свого не цурайтесь!

Бо хто свого не шанує,
Того доля напастує...
Не дадуть пошани люди,
Гірко жити в світі буде.

Катерина Сарабун.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

М. Р., Стайвесент, Н. Й. — Не подаєте навіть імени студента, для якого була збірка. Ні не кажете, як і через кого вислали. Пригадуємо Вам, що ми оголошуємо збірки на загально-народні цілі, як на Рідну Школу, інвалідів, політичних вязнів, визвольну акцію і т. п., а не на допомогу поодиноким особам у краю.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

БЮРО ПРАЦІ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ

Робітник без праці не дістане занесення про одержання заняття, коли зголоситься до Бюра Праці Злучених Держав. Звіт з діяльности цеї державної установи за фіскальний рік по кінець 30-го червня 1937 року виразно вказує, що безробітний має незлу нагоду дістати працю за посередництвом Федерального Бюра Праці. Нічого не коштує записатись на листу тих, котрі пошукують відповідного заняття.

В останнім фіскальнім році 2,100,600 безробітних людей приміщено на роботи по приватних підприємствах. Це найбільше загальне число від будькотрого року, які записала історія Державного Бюра Праці.

Старання про те, щоби повернути робітників до праці у приватних підприємствах, було головною точкою програми Бюра Праці, але приміщування безробітних на публичні роботи і на державну службу досягло теж нового високого пункту підчас того року. Взагалі дано працю 1,846,300 робітникам на публичних роботах, до котрих включається публичну будівельну працю та конструкційні проєкти недопомогового характеру, а дальше заняття у контракторів, що виконують працю на тих проєктах, як теж посади у міських, стейтових і державних урядах. Таким чином загально 3,946,900 людей дістали поміч при одержанні праці впродовж року. В тім самім часі згадане Бюро Праці мало спис поверх пять мілїйів безробітних.

Філії Державного Бюра Праці функціонують у кожнім стейті та майже в кожнім місті, де є поверх сто тисяч населення. Всяка обслуга тих бюр є абсолютно безплатна.

ФЛІС.

КОШТ ПРОЖИТКУ РОДИНИ РОБІТНИКА

На підставі відповідних даних, зібраних з 59 великих міст Злучених Держав, обчислено, що річний кошт удержання робітничої родини з чотирьох членів виносить $1,261. За цінами прожитку у березні 1937 року, річний буджет на необхідні життєві потреби такої родини був би в сумі $959. Одначе навіть цей більший буджет ніяк не дає американській родині повного вдержання. Згадана більша сума вистарчає тільки на пекучі й основні потреби, без можливої ощадности, коли та менша сума це фактично найнижчий рівень, недостаточний для вдержування здоровля та фізичної сили на будьякий значніший час.

Це деякі висновки з дослідів про кошти прожитку, які перевів і недавно подав до публичного відома Відділ Соціяльного Досліду Адміністрації Поступу Праці (ВПА).

„При укладанні програми добробуту для Америки треба доконче мати факти про кошти прожитку", заявив Гері Л. Гопкинс, федеральний адміністратор Поступу Праці, згадуючи про ті дослідки. „Одначе правдою є, що багато сільських родин живе з доходів значно менших від потрібних сум, надмінених у буджеті цього рапорту. Наприклад 1929 року, згідно з Брукінським Інститутом, одна пята частина родин цього краю заробляла менше як по $1,000 річно. Недавно опубліковані Бюром Робітничих Статистик висліди з обширних розвідок про родинні приходи виказують, що ця пропорція була вища у 1935—1936 році. Тому на підставі наших досліджувань треба зробити висновки, що велика пропорція американських родин не має засобів на всі потрібні середники до життя, поминаючи вигоди, які входять в американське мірило життя".

Виліджено, що кошти прожитку ріжняться у тих 59 передових американських містах, а саме від суми $1,415 у місті Вашингтоні, Д. К., до низької суми $1,130 у місцевості Мобіл, в стейті Алабама. Кошти прожитку найнижчого рівня сягають від $1,014 у Вашингтоні до $810 у місцевості Вічіта, Кензас.

Дослід виказує, що 36 відсотків з цілого буджету йдуть на кошти прохарчування родини, а 30 відсотків на оплату помешкання й інші хатні видатки. Пятнацять відсотків ідуть на вбрання, одежу й особисті потреби, а шість на надзвичайні розходи, як розривки, часописи, вкладки до організацій, курення, тощо. Чотири відсотки на медицину і лікарську обслугу, а осталі девять відсотків на проїзд, шкільні оплати, асекурацію й інші дрібні видатки.

ФЛІС.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧОМУ НЕ БУЛО НАШОЇ ПРЕСИ НА СВЯТІ КОНСТИТУЦІЇ?

Дня 17. вересня б. р. тисячі народу слухали промови президента Рузвелта у Вашингтоні біля памятника Вашингтона. В передних рядах сиділи представники ріжних організацій і комісій, що займалися від року підготовою 150-ліття конституції Злучених Держав. А ще ближче сиділи представники преси з усіх сторін Америки. З українців був запрезентований Союз Українок Америки в особах пані Анастасії Вагнер як голови, й Анети Кмець як голови конституційного комітету С. У. А., яка вже від року листувалася з головним комітетом у Вашингтоні в справі Свята Конституції. Цей головний комітет видає кожного місяця журнал, у якому подає звіти про Свята Конституції й працю тих усіх організацій, що займаються влаштовуванням таких свят.

Подаю згадку про це Свято Конституції й висказую свій жаль, що на цім святі не було представників від української преси. Бо як були представники інших націй, то чому не було їх від нас? Мені здається, що наша преса повинна бути на таких американських святах. І повинна подавати відомости з першого джерела, описувати свої власні спостереження чи враження, а не подавати їх за американською пресою. Тоді молодь, що тут роджена, побачилаб, що ми дійсно любимо Америку, що цікавимося її життям і тим усім, що їй дороге. Як старше покоління викаже більшу повагу до американської держави і до американських інституцій та свят, тоді молодіж буде більше поважати старших. І більше буде поважати і цінити ту українську пресу, яка цікавиться більше й американським життям. Тому треба, щоб українська преса була завжди заступлена там, де діється щось поважне й важне в американськім життті. Наша преса зможе це передати на свій лад, а з того буде більша користь для нашого народу, бо він усе те краще зрозуміє і відчує. Нам теж треба, щоб українська преса виднілa при ріжних американських виступах, щоб там було записане наше імя, бо й це важне. Воно помагає українській справі в Америці, як теж і в Европі.

Анета Кмець,
Йонкерс, Н. Й.

Від редакції: Завваги пані Кмець щодо потреби заступництва української преси на Святі Конституції чи інших подібних американських святах чи виступах є слушні. Та найвідповіднішим місцем для таких заввагі, коли мова про „Свободу", є конвенції У. Н. Союзу, або річні наради головного уряду У. Н. Союзу. Там такі справи можуть бути обговорені й вирішені, бо тільки там може бути полагоджена фінансова сторона цеї справи. Заразом ствердимо, що вся українська преса в Америці бореться з великими фінансовими труднощами. Наші часописи не мають відповідного числа передплатників, бо наш загал ще й досі відноситься до своєї преси легковажно. Маємо дуже мале число таких, що відчувалиб потребу мати у себе в хаті українську газету. Всі ставлять високі вимоги до своєї преси, але мало є таких, що застановилисяб над тим, хто і як спомагає свою пресу, що завдалиб собі труду пізнати, в яких важких обставинах приходиться в Америці видавати українську газету. Тому добре зроблять ті, що бажали би бачити нашу пресу на висоті її завдань, коли зачнуть здійснювати свої побажання тим, що зачнуть вимагати, щоб у кожній українській хаті була теж українська газета. А присутність такої газети в хаті є й ознакою української культурности. Тому в першу чергу внесім правдиву українську культуру в українську хату, а потім буде вже лекше виступати з нею і перед американським світом.

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(124)

Коли королева Залія почула слова Тоґацаля, вона поблідла мов смерть. Це був діявольський плян, щоб їй самій завдати тяжкі муки. Вона не могла сказати отверто, що всі ці видумки зо „старинним письмом" це звичайний блоф, бо це було би свого роду блюзнірство, себто образа для цілої жрецької касти племени маянців, а та каста була дуже численна.

Тимчасом Тарзан стояв неповорушно посередині арени й очікував, що далі прикажуть маянці. На їх обличчі слідне було збентеження. Нагло десь недалеко на дворі роздалися людські оклики, які вказували, що там скоїся якийсь заколот. Тарзан відчув серцем, що це його приятелі прийшли, щоб його врятувати. Та чи вдасться це їм? Він знав, що їх мало.

Це були Юля, Джордж і Тоґуа, які кинулися на групу маянців, що увязнила Дарнота, щоб вирвати їм з рук вязня. Дарно, побачивши їх, почав з цілої сили кричати і їх остерігати: „Що ви робите! Втікайте чим скорше, бо пропадете!" Та вони не звертали на це ніякої уваги. Юля добула револьвер і вистрілила з нього. Гомін пішов між старими руїнами „затраченої столиці".

„Не пробуй мені помагати, Юле!" — благав Дарно. „Втікай, дорога. Твоя смерть буде для мене подвійною мукою. Я тебе кохаю, Юле, кохаю безмірно!" Та ці слова, замісць відстрашити Юлю, наповнили її ще більшою відвагою. Вона відповіла Дарнотові: „Ні, ми не відійдемо, дорогий. Або визволимо тебе, або разом помремо. Я тебе теж безмірно кохаю".